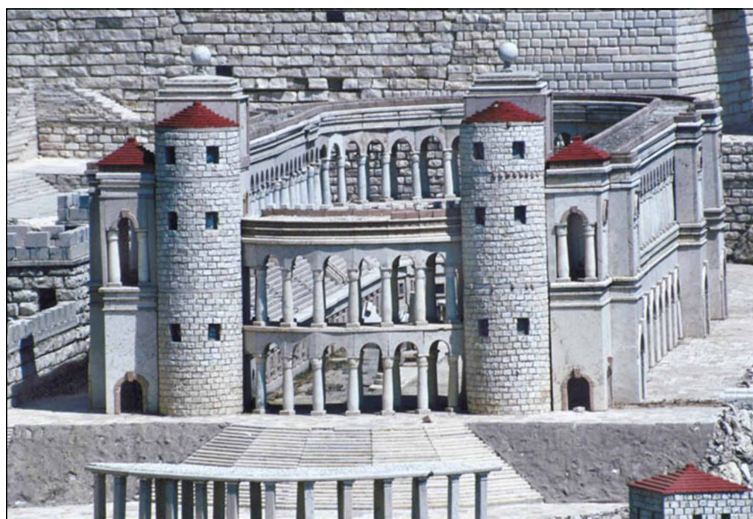

I U D A I C A

Templul din Ierusalim

Templul din Ierusalim a fost simbolul existenței evreilor în antichitate. Era cunoscut de vecini, ca și de cei care veneau de departe să-l vadă. A fost distrus de două ori, dar Al Doilea Templu a fost refăcut în miniatură, împreună cu modelul Vechiului Ierusalim, la scara 1/50, în apropiere de Holyland Hotel. S-au folosit informațiile din tratatul Midot al Mișnei, ca și din descrierile lui Josephus Flavius. De realizarea proiectului s-a ocupat o comisie condusă de arhitectul Michael Avi-Ionah.

Primul studiu modern despre Templul din Ierusalim a fost întocmit de doi cercetători francezi, la începutul sec. XX, Perrot și Chipiez. În Talmud se descrie modul cum a fost construit Primul Templu: „Pământul și cerul răsuna de vuietul lucrărilor... Păsările cerului soseau în zbor... Norii veneau să aducă lucrătorilor răcoare... Îngerii din cer soseau și plecau neconțenți...”. Construcția a durat șapte ani și, după cum spune Talmudul, nici un lucrător nu s-a îmbolnăvit, nu s-a accidentat. Era în vremea regelui Solomon, Templul era pe Muntele Moria (unde Avraham a crezut că urma să-l sacrifice pe Isaac), iar construcția era în formă de amfiteatru (o influență a arhitecturii egiptene). Existau încăperi speciale pentru gărzii, pentru jertfele animale etc. Numai preoții și oficialitățile intrau în Templu. Când regele Ieroboam a mai construit temple la Bethel și Dan, faima construcției lui Solomon a început să scadă, apoi urmașii l-au pângărit cu idoli păgâni. În anul 586, Nabucodonosor, regele babilonienilor, a distrus Templul, jefuind podoabele spre a le duce în capitala

sa. S-a spus că era o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru necredință. Profetul Irmiahu (Ieremia) s-a ocupat de salvarea câtorva obiecte sfinte și de tabernacolul din vremea lui Moise, ascunzându-le într-o grotă, la Marea Moartă. Ele nu au putut fi găsite de atunci. „Plângerea lui Ieremia” este dedicată acestui dureros moment. În anul 515 î.e.a., Zerubabel a reconstruit Templul după modelul original. În anii 175-164 î.e.a., regele Siriei elinizate, Antiochus Epiphanes, a prădat și a pângărit Templul, consacărându-l zeilor greci. Macabeii l-au refăcut, dar, mai târziu, trupele lui Pompei, Crassus și regelui Irod l-au jefuit în repetate rânduri. Regele Irod s-a gândit, totuși, să-l refacă începând din anul 18 î.e.a., pe același loc ca și Templul lui Solomon, însă de proporții mai mari și în altă concepție, cu un turn central, dominant, ornamentația fiind împrumutată de la greci (stil corintian). Existau în construcție „galeriile Torei”, subterane, ca și porți spre oraș, spre Palatul Hașmoneilor etc. Josephus Flavius scrie: „Întregul Templu, cu exteriorul lui aurit, era de o strălucire orbitoare. De departe, Templul scăldat în lumină părea un munte acoperit de zăpadă”.

Soldații lui Titus au distrus acest Templu la numai câțiva ani de la terminarea lucrărilor. Strălucirea marmurei și aurului a trecut în scrierile înțelepților.

Cititorul de limbă română are la îndemână o interesantă carte scrisă de Martin Buber în 1923 (în limba germană), publicată în traducere românească de Editura Humanitas, în 1998, *Eu și Tu*, în colecția de filosofie coordonată de Sorin Vieru. Introducerea la varianta românească este scrisă de regretatul poet și om de aleasă cultură, Ștefan Augustin Doinaș. Martin Buber a fost un mare cunoscător al hasidismului. În 1908, el a publicat una dintre cele mai originale cărți în acest domeniu, „Legendele lui Baal-Șem”, o „rescriere” a tezaurului spiritual creat de inițiatorul hasidismului și de urmașii săi, după ce în 1906 publicase „Povestirile rabinului Nahman” (carte tradusă și în românește, la Editura Hasefer).

Născut la Viena în 1878, Buber a avut o pregătire solidă din fragedă tinerețe, în domeniul iudaismului (bunicul său era un învățat recunoscut în lumea evreiască est-europeană), iar sionismul a fost pentru Buber prima chemare ca aspirant la valorile moderne ale poporului evreu. Spre deosebire de Th. Herzl, el a evitat politizarea sionismului, punând accentul, ca și Ahad Ha-Am, pe educația tinerilor și pe cultură, în genere. Buber a găsit în hasidism sursă de inspirație pentru calea aleasă – anume, desprinderea de nevoile „materiale”, de scopurile imediate și apropierea de ideea autoperfecționării. „Cuvintele trebuie rostite astfel, ca și cum cerul s-ar deschide în tine. Tu nu trebuie să porți pe limbă cuvântul, ci tu trebuie să exiști în el”, este îndemnul pe care îl rostește Baal Șem Tov, interpretat de Martin Buber. Cu trei ani înainte de a muri, în 1962, Buber a publicat la Editura Schocken Books din New York o carte în care și-a sistematizat „descoperirile” în domeniul hasidismului – „Ten rus” („Zece trepte”), titlu inspirat de cunoașterea Cabalei. Menirea învățaților este de a păstra simțul dreptății, de a-l păzi prin cuvânt și credință în dreptate.

Buber a fost un adept al ideilor socialiste, un adversar al oricăror războaie, a militat pentru pacea cu arabii, dar contribuția sa în plan cultural a fost prioritară. Împreună cu Franz Rosenzweig, a elaborat criteriile de traducere a Bibliei în limba germană, act temerar, dacă ne amintim că lui Martin Luther îi aparține versiunea literară în limba germană a Vechiului și Noului Testament. Buber a tradus în germană originalul ebraic, ceea ce nu a făcut Luther. Între anii 1938-1951 el a trăit și a predat filosofia socială în Ereț Israel, unde a publicat în ebraică o carte importantă, „Credința profetică”. Ceea ce îl deosebește pe Buber de alți învățați ai secolului XX este tendința permanentă de a aduce credința în intimitatea omului, după exemplul hasidic. El aprofundează ideea de Dumnezeu prin personalizarea imaginii, introduce dialogul ca mijloc de cunoaștere și autocunoaștere, înțelegerea „eternului” prin trăirea intensă a zilei, a cotidianului, fără a părăsi o clipă principiile eticii biblice, ale eticii în genere. Max Dimond l-a numit pe Martin Buber „un existențialist evreu”, caracterizare care nu se poate aplica altor învățați contemporani cu el. Numeroși teologi creștini au dezvoltat ideea „dialogului” dintre om și Dumnezeu, preluând-o de la Martin Buber. Indiferent de modul cum este apreciată filosofia sa, dacă a fost sau nu a fost un filosof, Martin Buber și-a îndeplinit menirea pe acest pământ – a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a ne face să ne apropiem între noi și totodată de Binele spre care tindem asimptotic de mii de ani.

Convocarea „Marelui Sanhedrin” – moment crucial pentru evreii francezi

Cel mai de seamă eveniment din istoria evreilor din Franța a fost convocarea „Marelui Sanhedrin al Israelitilor din Imperiul Francez și din Regatul Italiei”, de către Napoleon I, la 9 februarie 1807. Prin acest act, o oficialitate de prim rang a Franței a recunoscut dreptul la existență al unei minorități persecutate timp de aproape 14 secole. Moștenirea politică duse cu diabolică perseverență de diverși prelați, principii, în numele unei religii ce se născuse tot din iudaism, era astfel zdruncinată și se intra într-o perioadă modernă, nu lipsită de asperități. Cultura, civilizația Franței era și este îndatorată evreilor, chiar și celor convertiți, cum a fost Michel de Montaigne. În sec.

XVIII, la emanciparea evreilor au contribuit mai puțin iluminiștii, ci oameni ca Malesherbes, Mirabeau, abatele Grégoire ș.a. Rabinatul și Consistoriul evreilor au răspuns prompt inițiativelor împăratului Napoleon, care declara: „Aș vrea să găsiți Ierusalimul aici în Franța”. Deși utopic, exagerat, dezideratul exprimat a ajutat mult la normalizarea relațiilor evreo-franceze. Veniți, probabil, înainte de sec. IV e.a., evreii au locuit la început în Marsilia, Lyon, participând la comerțul maritim, în manufactură, agricultură, au introdus medicina, medicamentele. Sub Carol cel Mare era cunoscut „evreul Isaac” care a fost în misiune și la califul Harun al Rașid. În sec. XV persecuțiile

din nordul Franței au dus la deplasarea a numeroși evrei spre sud ori la plecarea din Franța spre Germania și mai departe. Ei au revenit apoi, parțial, în Alsacia, Lorena, în provinciile centrale, vestice ale Franței.

În Paris evreii s-au stabilit în sec. VI, în Ile de la Cité. La Luvru se păstrează diverse vestigii evreiești, printre care o piatră gravată cu un candelabru cu șapte brațe, probabil din sec. VI. În același muzeu există o „sală iudaică”, unde se regăsește obiecte aduse din Orient, având o vechime biblică (sec. X î.e.a.), apoi o sală „Rothschild” cu donații ale acestei familii celebre. La Biblioteca Națională se păstrează o colecție cu monezi din vremea lui Bar Kochba (135 e.a.), manuscrise, acte oficiale evreiești. La fel, la Muzeul de Cluny. Marea Sinagogă și Templul Uniunii Liberale Israelite din Paris sunt impresionante. În ambele războaie mondiale evreii au participat activ la apărarea Franței, dar guvernul de la Vichy i-a trădat, așa cum a trădat interesele tuturor francezilor. În toate orașele mari ale Franței, evreii există prin trecutul și prezentul lor.

Grupaj realizat de
BORIS MARIAN

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE
de ing. BARUCH TERCATIN

● Sâmbătă, 9 februarie 2008 (3 Adar I 5768), se citește Pericopa **TRUMA**. În pericopa de azi se spune: „*Veasu li Migdaș veșahani betoham*” - „*Să Mi se facă un Templu și să fiu între ei*”. Întrebarea care se pune este de ce Divinitatea are nevoie de un lăcaș? *Midrașul Șmo Raba* (33, 1) ne vorbește despre această problemă. Divinitatea a „vândut” *Tora* poporului evreu și Ea, Divinitatea, se vânduie împreună cu ea. Divinitatea roagă: „*Făceți-Mi un loc unde voi putea poposi*” („*Veasu li Migdaș*” - „*Să-Mi faceți un Templu, un lăcaș*”). *Midrașul* arată legătura între Divinitate și *Tora*, căci oriunde este *Tora* este și Divinitatea. În orice loc unde va fi poporul evreu, trebuie să fie și un lăcaș sfânt. Azi, după ce Templul a fost distrus, lăcașul Divinității este sinagoga unde ne rugăm. După alți comentatori, Divinitatea este în fiecare dintre noi. Rabi Iacov Haim Sofer, în Cartea „*Ismah Israel*”, spune că existența Divinității depinde de îndeplinirea de *mitvot*, fapt care îl determină pe Dumnezeu să fie în mijlocul poporului evreu. Versetul ne spune: „*Veșahanti betoham*” - „*Voi fi printre ei*”, adică importantă nu este atât ridicarea unui Templu, chiar provizoriu, cât atitudinea oamenilor, prin faptele bune pe care trebuie să le

facă, prin alegerea drumului cel bun.

● Sâmbătă, 16 februarie 2008 (10 Adar I 5768), se citește Pericopa **TEŢAVE**. Subiectul acestei pericope este vestimentația *Cohanimilor* și a membrilor tribului Levi, care oficiau serviciul divin în Templu. Această pericopă are particularitatea de a fi unica în care nu este pomenit numele lui Moșe, în timp ce toate celelalte, de la nașterea și până la moartea acestuia, invocă acest nume. Baal Haturim explică lipsa numelui lui Moșe prin faptul că Moșe însuși a cerut ca numele lui să fie șters din *Tora*. Poporul evreu a păcătuit prin adorarea vițelului de aur, despre care va fi vorba în pericopa următoare, iar Moșe a cerut Divinității ca poporul să fie iertat de pedeapsă, asumându-și păcatul și cerând ca numele lui să fie șters din *Tora*. Există și o altă explicație: această pericopă se citește, întotdeauna, în casele de rugăciuni, în preajma zilei de 7 Adar, ziua morții lui Moșe, care, în semn de doliu, nu este pomenit. Aceeași lipsă de precizie caracterizează o altă problemă, legată de ziua a șaptea a lunii Adar. Intenția lui Haman, care a vrut să nimicească poporul evreu în luna Adar, a fost zădărnicită, evreii fiind salvați. Haman nu a luat în considerare

- Pericopa **TRUMA**
(9 februarie 2008 - 3 Adar I 5768)
- Pericopa **TEŢAVE**
(16 februarie 2008 - 10 Adar I 5768)
- Pericopa **KI TISA**
(23 februarie 2008 - 17 Adar I 5768)
- Pericopa **VAIAKEL**
(1 martie 2008 - 24 Adar I 5768)

faptul că Moșe s-a născut în ziua a șaptea a lunii Adar, zi cunoscută ca norocoasă.

● Sâmbătă, 23 februarie 2008 (17 Adar I 5768), se citește Pericopa **KI TISA**. Ne vom ocupa în această săptămână de personalitatea marelui conducător al poporului evreu, profetul Moșe Rabeinu, pe care-l întâlnim sub trei ipostaze. La început, Moșe se prezintă ca un „străin”, deoarece a crescut ca un prinț și a primit educație în casa Faraonului. Moșe nu a trăit printre frații săi. Poporul nu-l respecta. Moșe, ca străin, era departe de problemele zilnice ale fiilor lui Israel. Moșe e omul pustului. El dă dispoziții poporului, spunându-i ce trebuie să facă, dar fără a oferi și explicațiile necesare. Nici ajutoarele sale, Aharon și Iehosua, nu reușesc să le explice oamenilor lucrurile pe înțelesul lor. Comentatorii susțin că Moșe era un om subordonat, dar și independent.

Moșe e cunoscut ca un conducător cu inițiativă, dar oare hotărârile sale sunt pe placul Divinității? Atitudinea lui Moșe e scoasă în evidență în special în cazul vițelului de aur. El îl roagă pe Dumnezeu să ierte poporul - și aici vedem inițiativa lui. El susține cauza poporului în fața Divinității. Nici un profet amintit în Biblie nu a avut o asemenea discuție dură cu Divinitatea.

● Sâmbătă, 1 martie 2008 (24 Adar I 5768), este *Șabat Mevarhim* și citim Pericopa **VAIAKEL**, care revine asupra necesității unei donații pentru construcția Templului, a locului unde se va găsi Divinitatea. Mulți dintre înțelepți se întreabă care este rațiunea acestei hotărâri. „*Vaiakel Moșe et kol adat bnei Israel*” - „*Și Moșe a strâns tot poporul*” (*Șemoț*, 35, 1), fapt pe care nu l-am întâlnit până acum. Înțelepții ne mai spun că Templul trebuie să existe pe vecie. Ei ne arată, în *Talmud*, că cel de-al doilea Templu în mână. Moșe anunță poporul că Divinitatea l-a iertat pentru păcatul vițelului de aur și că dorește să fie în mijlocul poporului prin clădirea Templului. Ridicarea Templului avea ca scop să șteargă păcatul vițelului de aur și să deschidă o epocă nouă. Poporul a fost bucuros că Divinitatea va fi în mijlocul său și că va putea să-și arate dragostea sinceră față de Ea.